

**UCHWAŁA NR 457.LIII.2018
RADY MIEJSKIEJ JELENIEJ GÓRY**

z dnia 26 czerwca 2018 r.

**w sprawie Gminnego programu wspierania rodziny dla Miasta Jelenia Góra na lata 2018-2020
i Powiatowego programu systemu pieczy zastępczej dla Miasta Jelenia Góra na lata 2018-2020**

Na podstawie art. 179 ust. 2 i art. 180 pkt 1 oraz art. 182 ust. 6 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998, z późn. zm.) oraz art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 995, z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny program wspierania rodziny dla Miasta Jelenia Góra na lata 2018-2020, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwala się Powiatowy program systemu pieczy zastępczej dla Miasta Jelenia Góra na lata 2018-2020, stanowiący załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Jeleniej Góry.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Leszek Wrotniewski

Załącznik nr 1
do Uchwały nr 457.LIII.2018
Rady Miejskiej Jeleniej Góry
z dnia 26 czerwca 2018 r.

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
DLA MIASTA JELENIEJ GÓRY
NA LATA 2018–2020**

JELENIA GÓRA 2018

Wprowadzenie.

Obowiązek opracowania i realizacji Gminnego programu wspierania rodziny zwanego w dalszej części Programem nakłada ustawa z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Założeniem Programu jest wspieranie rodzin, w szczególności tych, w których występują problemy opiekuńczo-wychowawcze. Zakłada on działania profilaktyczne na rzecz rodziny poprzez doskonalenie metod pracy z rodziną oraz wprowadzanie nowych form pomocy rodzinie w zależności od potrzeb.

Głównym celem Programu jest szeroko rozumiana pomoc rodzinie wychowującej dziecko. Rodzina jest podstawową komórką społeczną i naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony osób dorosłych. Ponieważ na nich ciąży obowiązek zapewnienia dzieciom właściwych warunków do opieki i harmonijnego rozwoju. Dziecko ma prawo do wychowywania się w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia. Dlatego też w Programie położono nacisk na pomoc rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rodzinom dysfunkcyjnym i wieloprotblemowym. Istotnym elementem Programu są działania profilaktyczne, integracyjne, aktywizujące, zapobiegające marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Podstawą tych działań jest nie tylko przywrócenie rodzinie zdolności do właściwego wypełniania funkcji rodzicielskich, ale również pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Ważne jest, by działania i decyzje względem rodziny były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji (szkoła, pomoc społeczna, policja sąd). W związku z powyższym istnieje potrzeba wprowadzenia trzyletniego Programu, którego priorytetem będzie stworzenie działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiegać marginalizacji i społecznemu wykluczeniu rodzin. Świadczenie wsparcia dla rodzin zagrożonych społecznym obniżeniem standardu życia, ma dać poczucie ich bezpieczeństwa i gwarancje pomocy. Każdy potrzebujący powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, że może je otrzymać w instytucjach do tego celu powołanych.

Działania na rzecz rodziny to czynności skierowane do poszczególnych jej członków oraz kampanie prowadzone na rzecz całej wspólnoty mieszkańców Jeleniej Góry. Podstawowym założeniem Programu jest utworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin i dzieci, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,

mających na celu przywrócić im zdolności do wypełniania ról pozytywnie społecznych, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny problemowej należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować i wyręczać rodzinę w wypełnianiu podstawowej roli społeczno-wychowawczej, należy ją przede wszystkim wspierać i wspomagać, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie. Należy budować system wspierania rodzin biologicznych oraz rozwijać rodzinne formy opieki zastępczej. Bardzo ważne zatem jest, aby wszystkie podmioty i instytucje uczestniczyły w procesie wspierania rodziny. Opracowanie Programu jest istotne, ponieważ skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich, może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących na rzecz dziecka i rodziny.

Podstawą działań ujętych w Programie jest:

- ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 998, z późn. zm.),
- ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769, z późn. zm.),
- ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2015 r.),
- ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 487, z późn. zm.),
- ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 1030),
- ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 994, z późn. zm.),
- ustawa o Karcie Dużej Rodziny z dnia 5 grudnia 2014 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1832, z późn. zm.),
- ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci z dnia 11 lutego 2016 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1851, z późn. zm.),
- ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” z dnia 4 listopada 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1860, z późn. zm.).

1. Rodzina jako najważniejsza, podstawowa grupa społeczna.

Rodzina to podstawowa komórka społeczna, która składa się z rodziców oraz dzieci. Zapewnia ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Stanowi ona pierwsze naturalne środowisko wychowawcze, z którym styka się dziecko. Każda rodzina stanowi odrębną i niepowtarzalną grupę społeczną. To tutaj dziecko nabywa wiedzę o otaczającym je świecie, panujących między ludźmi stosunkach. Uczy się wyrażać swoje uczucia (zadowolenie, radość, obawę, lęk, gniew) oraz wartościowania co jest dobre, a co złe. Wychowują się w niej kolejne pokolenia, które w późniejszym okresie swojego życia kreują społeczeństwo. Rodzina kształtuje osobowość młodego pokolenia, postawę społeczną i wyznacza koleje jego losu. Dlatego tak ważne jest zachowanie prawidłowych ról społecznych. Tylko „zdrowa” rodzina jest warunkiem wykreowania młodego pokolenia, które będzie miało poczucie własnej wartości, aspiracji, empatii jak również będzie bazą do budowania kolejnej prawidłowo funkcjonującej najmniejszej komórki społecznej.

Władza rodzicielska polega na opiece oraz wychowaniu dziecka, powinna chronić jego interesy i dobro. Wiąże się z dbaniem o prawidłowy rozwój, ochronę zdrowia i umożliwieniem jego edukacji. Rodzina, która wypełnia te wszystkie funkcje w sposób prawidłowy, zapewniając dzieciom poczucie bezpieczeństwa i dając im możliwość prawidłowego rozwoju, pozytywnie wpływa na pełnienie ról społecznych w przyszłości. Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża jednak szereg czynników zewnętrznych, wśród których wymienić można różnorodne zjawiska patologiczne. Rodzina dotknięta takim zjawiskiem wymaga pomocy z zewnątrz, gdyż często sama nie potrafi rozwiązać swoich problemów i wyjść z sytuacji kryzysowej. Do zjawisk patologicznych zalicza się w szczególności niewydolność opiekuńczo-wychowawczą, przemoc, alkoholizm, narkomanie. Problemy te są najczęstszą przyczyną późniejszego niedostosowania społecznego dzieci. Występowanie tych patologicznych zjawisk jest często powiązane z ubóstwem czy długotrwałym bezrobociem. Rodzina dysfunkcyjna wymaga stałego wsparcia oraz monitorowania przez pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych, asystentów rodzin, kuratorów sądowych, przedstawicieli służby zdrowia, policji oraz innych instytucji, które mają kontakt z rodziną.

Pozostawienie rodzin bez fachowego wsparcia i różnorodnej pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska dalszej degradacji rodzin i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci. Priorytetem wspierania rodziny

jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem.

2. Sytuacja demograficzna i społeczna.

2.1 Sytuacja demograficzna.

Analizę sytuacji demograficznej na potrzeby niniejszego Programu przeprowadzono na podstawie danych dotyczących liczby ludności Miasta Jelenia Góra w latach 2015-2017. W roku 2015 liczba ludności wynosiła 81.010 osób, w roku 2016 wynosiła 80.524 osoby, natomiast w roku 2017 wyniosła 80.325 osób. Podział mieszkańców Jeleniej Góry ze względu na wiek zaprezentowany został w poniższym zestawieniu tabelarycznym.

Tabela nr 1. Podział mieszkańców Jeleniej Góry ze względu na wiek.

Wyszczególnienie	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
Ogółem mieszkańców	81.010	80.524	80.325
Przedział wiekowy 0-17 lat	11.613	11.496	11.536
Przedział wiekowy 18-59 lat	48.983	47.876	47.359
Przedział wiekowy 60 lat i więcej	20.414	21.152	21.430

Na przestrzeni ostatnich trzech lat notuje się spadek ilości mieszkańców Jeleniej Góry, szczególnie w okresie produkcyjnym. Podobnie jak w innych miastach Polski zauważalny jest znikomy przyrost naturalny. Natomiast widoczny jest wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym

Rok 2015 był kolejnym rokiem, w którym zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych w Jeleniej Górze. Nastąpił wzrost liczby osób podejmujących pracę oraz zwiększyła się aktywność osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy we własnym zakresie. Odsetek długotrwale bezrobotnych zmniejszył się z poziomu 58,1% w końcu grudnia 2015 r. do 55,8% w końcu grudnia 2016 r.-jest to spadek o 2,3 punktu procentowego. W kraju na koniec grudnia 2016 r. długotrwale bezrobotni stanowili 56,0% ogółu bezrobotnych.

Ostatni rok, to czas niskiego poziomu stopy bezrobocia w Jeleniej Górze. To również okres, w którym została przełamana bariera 10% stopy bezrobocia. Według danych na 31.12.2017 r. opublikowanych przez GUS, wskaźnik ten w Jeleniej Górze wyniósł 3,6%. Rok 2017, to okres dalszego spadku bezrobocia wskutek intensywnej aktywizacji osób

bezrobotnych, korzystnego bilansu oraz sytuacji na rynku pracy, której papierkiem lakmusowym jest kondycja podmiotów gospodarczych wyrażona zmianami w zatrudnieniu.

Tabela nr 2 Rynek pracy w Mieście Jelenia Góra.

Wyszczególnienie	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
Bezrobotni ogółem	1.906	1.545	1.221
Bezrobotni długotrwale	994	750	513
Bezrobotni z prawem do zasiłku	266	237	216

Mając na uwadze jeleniogórski rynek pracy, można postawić tezę, że najczęściej bezrobotni długotrwale nie doceniają roli samodzielności, własnych zdecydowanych działań do poprawy swojego statusu społecznego, oczekują na korzystne wobec nich inicjatywy ze strony administracji publicznej. Niektórzy zadowolają się najprostszym sposobem uzyskania dochodów szczególnie z różnego rodzaju zasiłków i świadczeń z tytułu pozostawania bez pracy, zwłaszcza, gdy świadczenia cechuje tzw. wysoka stopa zastąpienia (czyli pokrywają one odpowiednio dużą część utraconych, zazwyczaj niskich zarobków). Inni zaś rejestrują się wyłącznie w celu uzyskania uprawnień do bezpłatnych świadczeń medycznych, ponieważ pracują „w szarej strefie”, a uzyskane w ten sposób nieujawnione dochody zaspokajają ich potrzeby, bądź też pozwalają dodatkowo korzystać z systemu wsparcia kierowanego do osób i rodzin najuboższych.

Tabela nr 3 Osoby i osoby, które skorzystały ze wsparcia ośrodka pomocy.

Wyszczególnienie	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
Liczba rodzin	2.020	1.916	1.895
Liczba osób w rodzinach	3.421	3.149	3.014
Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	527	408	319
Liczba osób w wieku produkcyjnym	1.209	1.094	1.033
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	159	164	273

2.2 Organizacja pracy z rodziną na poziomie gminy.

Do zadań własnych gminy należy m.in.:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów,

- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.
- 4) finansowanie:
 - a) kosztów szkoleń dla rodzin wspierających,
 - b) podnoszenie kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - c) kosztów ponoszonych przez rodziny wspierające, związanych z udzielaniem pomocy w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz w kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych przez rodziny przeżywające trudności,
 - d) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
- 5) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Wsparcie rodziny powinno być w miarę możliwości wczesne i mieć charakter profilaktyczny i ochronny. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowanie wartości i norm związanych z wychowaniem. Działania profilaktyczne winny być skierowane przede wszystkim do rodzin wychowujących dzieci, a jednocześnie niewydolnych wychowawczo, dotkniętych przemocą, ubogich i zagrożonych ubóstwem, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Rodzinie takiej należy zapewnić wsparcie polegające w szczególności na:

- 1) analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- 2) wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
- 3) rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
- 4) podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- 5) pomocy w integracji rodziny,
- 6) przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,

7) dążeniu do reintegracji rodziny.

Rodzina może otrzymać wsparcie przez działania asystentów rodziny, placówek wsparcia dziennego, rodzin wspierających oraz innych podmiotów lub instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny. Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

W styczniu 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem”. Zgodnie z ww. ustawą rodzina może skorzystać z poradnictwa asystenta w zakresie przezwycięzania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka. Wsparcie to ma być realizowane przez zapewnienie dostępu do informacji w zakresie rozwiązań wspierających rodziny oraz kobiety w ciąży. Praca asystenta ma polegać na wspieraniu rodziny w procesie organizowania kompleksowej pomocy. Asystent rodziny koordynuje różnorodne usługi w zakresie poradnictwa specjalistycznego, umożliwiając przezwycięzanie trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, rehabilitację społeczną i zawodową, a także ułatwianie dostępu do wsparcia psychologicznego oraz pomocy prawnej w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych. Wystarczy zgłosić się do asystenta zatrudnionego przez ośrodek pomocy społecznej, który na podstawie pisemnego upoważnienia będzie mógł załatwiać w imieniu rodziny sprawy w różnych instytucjach.

2.3 Asystent rodziny jako forma bezpośredniej pracy z rodziną.

Asystent rodziny, niezależnie od pracowników socjalnych, zajmuje się wyłącznie pomocą i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. Elastyczny i nienormowany czas pracy asystenta służyć ma realnym potrzebom i rytmowi życia rodziny.

Rolą asystenta rodziny nie jest powielanie pracy pracownika socjalnego. Asystent rodziny kierowany jest do pracy tylko z tymi rodzinami, w których sytuacja dziecka małoletniego wymaga wsparcia zewnętrznego. Potrzeba podejmowanych przez niego działań pomocowych ustanie wraz z osiągnięciem przez rodzinę umiejętności samodzielnego, prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Pomoc asystenta rodziny ma istotne znaczenie już na etapie profilaktyki. Jego zadaniem jest całościowe wspieranie rodzin wychowujących dzieci, zagrożonych różnymi dysfunkcjami. Działania asystenta

polegają na aktywnym wspieraniu rodziny, w której mają miejsce problemy trudne do pokonania przez tę rodzinę.

Praca asystenta rodziny ma charakter kompleksowy. W pierwszej kolejności osoba pełniącą tą funkcję dba o rozwiązanie podstawowych problemów socjalnych swoich podopiecznych, takich jak problemy mieszkaniowe, materialne, zdrowotne czy prawne. Ponadto pomaga również w rozwiązaniu problemów emocjonalnych, rodzinnych, czy też problemów w grupie rówieśniczej, a w razie potrzeby kieruje osoby potrzebujące specjalistycznego wsparcia na odpowiednią terapię.

Asystent rodziny wspiera również swoich podopiecznych w podejmowaniu aktywności społecznej. Do jego zadań należy też motywowanie podopiecznych do podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub kontynuowania nauki, pomoc w wyborze odpowiedniej szkoły lub kursów zawodowych, przełamywaniu kompleksów i ewentualnych kryzysów wynikających z trudności i niepowodzeń w nauce. Asystent rodziny zachęca bezrobotnych do podjęcia pracy i wspiera ich w pierwszych miesiącach zatrudnienia. Intensywna praca asystenta z rodziną jest realizowana również w przypadku czasowego umieszczenia przez Sąd dziecka poza rodziną. Wówczas zadaniem asystenta staje się nie tylko praca z biologicznymi rodzicami dzieci w miejscu zamieszkania, ale również współpraca z rodziną zastępczą lub koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, odpowiedzialnym za dziecko umieszczone w instytucji sprawującej pieczę zastępczą, będącej w gestii powiatu oraz z sądem. Powinien on aktywnie uczestniczyć we wszystkich działaniach zmierzających do powrotu dziecka do rodziny.

Przyczyny umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej wynikają przeważnie z bezradności rodziców biologicznych i ich niskich kompetencji w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, rozbicia rodziny, przemocy, uzależnień, chorób oraz eurosieroctwa.

Tabela nr 4 Rodziny i osoby, którym przyznano wsparcie w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Wyszczególnienie	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
Ogółem liczba rodzin	378	231	233
Liczba osób w rodzinach	1.106	712	672

W obecnym stanie prawnym liczba rodzin, które swoim wsparciem obejmuje 1 asystent nie może przekroczyć 15. Dodatkowo ustawa nakłada bezwzględny obowiązek podjęcia pracy z każdą rodziną, której dziecko zostało umieszczone w placówce opiekuńczo-

wychowawczej i sporządzania opinii o rodzinie, nie rzadziej niż co pół roku. W przypadku dziecka przebywającego w placówce opiekuńczo-wychowawczej, dyrektor tej placówki wnioskuje o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem uregulowania jego sytuacji prawnej. Każdorazowo do wniosku musi być dołączona opinia gminy (organizatora pieczy zastępczej) prowadzącej pracę z rodziną. Celem tych działań jest zbadanie warunków umożliwiających powrót dziecka do rodziny biologicznej albo umieszczenie w rodzinie przysposabiającej.

Niezależnie od powyższego należy wskazać, iż z wnioskiem o podjęcie pracy z rodziną mają prawo występować także inne gminy, zgodnie z właściwością zamieszkania rodziców dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na ich terenie, dlatego też zatrudnienie kolejnych asystentów rodziny jest niezbędne. W sytuacji, kiedy praca z rodziną i opinia o niej ma stanowić o losie dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, konieczne jest realizowanie tego zadania zgodnie ze standardami opisanymi w ustawie. Aktualnie w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze jest zatrudnionych jest 6 asystentów rodziny, którzy swoim wsparciem obejmują 72 rodziny.

Tabela nr 5 Ilość asystentów i liczba rodzin objętych wsparciem.

Wyszczególnienie	Ilość asystentów	Ilość rodzin
Rok 2015	5	86
Rok 2016	5	85
Rok 2017	5	80

2.4 Rodziny wspierające jako forma wsparcia rodziny przez środowisko lokalne.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jako jedno z istotnych zadań w pracy z rodziną wyszczególnia wsparcie ze strony środowiska lokalnego. Ważną rolę w tym zadaniu pełnią sąsiedzi, rodziny zaprzyjaźnione, rodziny rówieśników dzieci. Zbudowanie sieci rodzin chętnych do służenia pomocą systematycznie lub w sposób doraźny stanowi nowe wyzwanie dla Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze oraz innych instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny. Możliwość skorzystania przez rodzinę w kryzysie z pomocy innej rodziny, tzw. rodziny wspierającej może mieć nieocenione znaczenie w pracy z rodziną.

Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. Zgodnie z ustawą cytowaną wyżej pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka. Rodzinę wspierającą ustanawia, działając z upoważnienia Prezydenta Miasta Jeleniej Góry, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze na podstawie wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez pracownika socjalnego.

3. Ocena zasobów, adresaci Programu.

Wśród zasobów, z których można korzystać przy wdrażaniu niniejszego Programu warto wskazać miejskie instytucje i organizacje pozarządowe realizujące zadania mieszczące się w zakresie wspierania rodziny, są to m.in.:

- 1) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- 2) Opiniodawczy Zespół Specjalistów Sądowych działający przy Sądzie Rejonowym w Jeleniej Górze,
- 3) Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- 4) Sąd Rejonowy, Wydział III Rodzinny i Nieletnich, kuratorzy sądowi,
- 5) Centrum Opieki nad Dzieckiem „Dąbrówka”,
- 6) Domy dla Dzieci NADZIEJA Nr 1, 2, 3, 4 i 5 prowadzone przez Karkonoskie Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie „Nadzieja”,
- 7) Powiatowy Urząd Pracy,
- 8) Komenda Miejska Policji,
- 9) placówki oświatowe,
- 10) domy kultury i biblioteki,
- 11) świetlice środowiskowe,
- 12) kościoły i związki wyznaniowe,
- 13) organizacje pozarządowe.

Adresatami Programu są rodziny i dzieci zamieszkałe na terenie Jeleniej Góry, w szczególności przeżywające trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej. Wszystkie dzieci wymagają ochrony ich praw i wolności oraz pomocy dla zapewnienia harmonijnego rozwoju i przyszłej samodzielności życiowej. Szczególnej uwagi wymagają dzieci i młodzież

z rodzin niewydolnych wychowawczo. Niski poziom wykształcenia rodziców, ich bezradność oraz liczne dysfunkcje, czy zachowania patologiczne w rodzinie przyczyniają się do powstawania znacznych strat rozwojowych dzieci żyjących w takich rodzinach. Niewydolność rodziców zaburza zaspokajanie podstawowych potrzeb rozwojowych dziecka, prowadzi między innymi do niepowodzeń szkolnych oraz izolacji społecznej. Likwidacja w oświacie placówek wychowania pozaszkolnego, zubożenie rodzin, w wyniku niskich dochodów, uniemożliwiający korzystanie z coraz szerszej sieci niepublicznych placówek edukacyjnych i kulturalnych, powoduje ograniczenie aspiracji dzieci i młodzieży. Dla poprawy funkcjonowania takich dzieci ważne jest zintensyfikowanie działań świetlic szkolnych i środowiskowych, kół zainteresowań, organizacja większej ilości ogólnodostępnych bezpłatnych zajęć np. sportowych.

Program skierowany jest do tych rodzin, które z racji doświadczanych problemów przekraczających ich zasoby, nie są w stanie samodzielnie wypełniać funkcji opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci. Ze względu na zakres i rodzaj problemów, jakie towarzyszą tym rodzinom, istnieje ryzyko doświadczenia przez nie zjawiska wykluczenia społecznego. Są to rodziny wychowujące dzieci oraz rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zagrożone ubóstwem, problemem uzależnienia oraz rodziny dotknięte przemocą.

4. Określenie celu głównego i celów szczegółowych Programu oraz harmonogram podejmowanych działań na lata 2018-2020.

Celem głównym Programu jest rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin sprzyjającemu prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Cel główny Programu będzie realizowany poprzez cele szczegółowe ujęte poniżej.

Lp.	Cele szczegółowe	Działania	Wskaźniki	Realizator
1.	Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych i rozwiązywanie już istniejących	1.1 Praca socjalna prowadzona w środowiskach: - zagrożonych występowaniem dysfunkcji, - w rodzinach dysfunkcyjnych.	- liczba środowisk (rodzin) objętych pracą socjalną, w tym w oparciu o kontrakt socjalny, -liczba rodzin usamodzielnionych, - liczba środowisk objętych pracą socjalną,	MOPS

			w tym z powodu; alkoholizmu lub narkomanii, długotrwałej i ciężkiej choroby, przemocy, bądź niepełnosprawności,	
		1.2 Praca z rodziną prowadzona przez asystenta rodziny.	- liczba rodzin, którym przydzielono asystenta rodziny, w tym: - na wniosek sądu, - na wniosek pracownika socjalnego, - liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył pracę z uwagi na osiągnięcie celów, - liczba rodzin, które zrezygnowały ze współpracy z asystentem rodziny, - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w związku z czasowym umieszczeniem dziecka poza rodziną, - liczba zatrudnionych asystentów rodziny,	
		1.3 Stały nadzór kuratora sądowego.	- liczba rodzin, w których wykonywanie władzy rodzicielskiej poddano nadzorowi kuratora, - liczba małoletnich poddanych nadzorowi kuratora za czyny karalne na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich,	Sąd Rejonowy
		1.4 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, wsparcie i pomoc osobom doznającym przemocy oraz realizacja programów edukacyjno- korekcyjnych dla sprawców przemocy.	- liczba wypełnionych „Niebieskich Kart”,	Policja, MOPS, DIKPPiU MKRPA, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia,
			- liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego, - liczba posiedzeń grup	DIKPPiU

			<p>roboczych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba zrealizowanych programów dla sprawców przemocy, - liczba osób zobowiązanych do udziału w programach dla sprawców przemocy, w tym liczba osób, które ukończyły program, - utworzenie specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz miejsc tymczasowego schronienia dla ofiar przemocy w rodzinie, 	
			- liczba odebranych dzieci w związku z występującą przemocą w rodzinie,	MOPS
			- liczba złożonych zgłoszeń do Prokuratury,	MOPS, Policja, DIKPPiU
			- liczba postanowień Sądu w sprawie opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy,	Sąd Rejonowy
		1.5 Monitorowanie środowisk zagrożonych uzależnieniami uniemożliwiającymi prawidłowe wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych, motywowanie do podjęcia terapii i monitorowanie terapii.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób korzystających z pomocy społecznej z występującym problemem uzależnienia, - liczba osób/rodzin motywowanych do podjęcia terapii, - liczba osób/rodzin, które podjęły terapię, 	MOPS, DIKPPiU, MKRPA,
		1.6 Podejmowanie działań profilaktycznych wśród dzieci i młodzieży w sferze patologii społecznych.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba programów prewencyjnych oraz liczba osób objętych programami, - liczba spotkań z młodzieżą, pedagogami i rodzicami oraz ilość odbiorców, 	Komenda Miejska Policji Wydział ds. Nieletnich i Patologii
		1.7 Podejmowanie działań mających na celu podnoszenie kompetencji rodzin w zakresie	<ul style="list-style-type: none"> - liczba działań, - liczba osób/rodzin objętych działaniami, - liczba utworzonych grup 	Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,

		prawidłowego pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez organizowanie szkoleń, warsztatów, grup wsparcia, prelekcji, wykładów, spotkań, porad indywidualnych.	wsparcia,	placówki oświatowe, DIKPPiU
		1.8 Zapewnienie dostępności konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego, pedagogicznego, prawnego oraz terapii i mediacji.	- liczba i rodzaj miejsc poradnictwa specjalistycznego, - liczba specjalistów zatrudnionych w MOPS, - liczba osób i udzielonych porad z podziałem na kategorie problemowe,	UM Jelenia Góra - WSSZiOP, MOPS, DIKPPiU Publiczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna
		1.9 Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom z rodzin niewydolnych wychowawczo oraz uczniom szkół podstawowych i szkół kształcenia specjalnego.	- liczba świetlic szkolnych, - liczba uczniów korzystających ze świetlic szkolnych w trakcie roku szkolnego, - liczba placówek wsparcia dziennego, w tym prowadzonych w formie opiekuńczej, specjalistycznej, - liczba dzieci objętych opieką, - liczba miejsc w ww. placówkach,	MKRPA, UM Jelenia Góra - WEiS, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe
		1.10 Doradztwo zawodowe dla młodzieży, docelowo zmierzające do zdobycia zawodu i usamodzielnienia.	- liczba osób objętych działaniami, - liczba udzielonych porad,	Publiczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna
		1.11 Tworzenie warunków do działania rodzin wspierających.	- liczba funkcjonujących rodzin wspierających,	UM Jelenia Góra, MOPS
		1.12 Organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży.	- liczba uczestników, - liczba organizowanych form wypoczynku,	MKRPA, MOPS, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe
		1.13 Rozwijanie aktywnych form integracji społecznej	- liczba uczestników projektu korzystających z poszczególnych form	MOPS z funduszy pozyskanych

		wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz upowszechnianie aktywnej integracji (aktywizacja zawodowa, edukacyjna, społeczna i zdrowotna).	wsparcia,	z UE w ramach EFS
2.	Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny poprzez zabezpieczenie jej podstawowych potrzeb.	2.1. Udzielanie świadczeń pomocy społecznej oraz kierowanie osób do podjęcia prac społecznie użytecznych.	- liczba rodzin objętych świadczeniami pieniężnymi, - liczba i rodzaj przyznanych świadczeń, - liczba rodzin objętych świadczeniami niepieniężnymi, - liczba osób wykonujących prace społeczno-użyteczne,	MOPS
		2.2. Przyznawanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego.	- liczba rodzin objętych świadczeniami, - liczba i rodzaj przyznanych świadczeń,	MOPS
		2.3. Realizacja zadań PFRON z zakresu rehabilitacji społecznej.	- liczba dzieci, które skorzystały z turnusu rehabilitacyjnego, - liczba osób niepełnosprawnych, które skorzystały z dofinansowania w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się oraz technicznych, - liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniami w zakresie sportu, kultury, rekreacji i turystyki, - liczba osób zaopatrzonych w sprzęt rehabilitacyjny, - liczba osób objętych programem „Aktywny Samorząd”,	MOPS
		2.4. Pomoc materialna dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.	-liczba uczniów objętych pomocą w formie: - zasiłków szkolnych, - stypendiów szkolnych,	UM Jelenia Góra -WEiS

			- świadczeń o charakterze motywacyjnym, - liczba udzielonych świadczeń,	
		2.5. Pomoc w formie dodatku mieszkaniowego.	- liczba osób, którym przyznano dodatek mieszkaniowy,	UM Jelenia Góra - Wydział Gospodarki Mieszkaniowej
		2.6. Zabezpieczenie środków na pobyt dziecka w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.	- liczba dzieci umieszczonych w poszczególnych formach pieczy zastępczej - ilość wydatkowanych środków,	UM Jelenia Góra - W SSZiOP, MOPS
		2.7. Objęcie rodzin wielodzietnych programem zniżek w ramach Jeleniogórskiej Karty Dużej Rodziny i Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny.	- liczba wydanych kart.	UM Jelenia Góra - WSSZiOP

Do realizacji założonych celów będą prowadziły działania, których wybór zostanie poprzedzony szczegółową analizą sytuacji danej rodziny. Podstawowym narzędziem służącym do diagnozy będzie wywiad środowiskowy, przeprowadzony przez pracownika socjalnego. Pełna i efektywna realizacja celów założonych w Programie będzie możliwa dzięki kompleksowemu spojrzeniu na rodzinę przeżywającą trudności oraz podjęciu systemowych rozwiązań przy współpracy wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami. Priorytetem tych działań jest uznanie podmiotowości dziecka oraz jego prawa do wychowania w rodzinie lub możliwie najszybszego powrotu do rodziny.

5. Źródła finansowania oraz sposób monitorowania Programu i sprawozdawczość.

Działania zawarte w niniejszym Programie będą finansowane, ze środków Miasta Jelenia Góra oraz ze środków pozabudżetowych pozyskiwanych z innych źródeł, w tym, ze środków w ramach programów unijnych.

Monitorowanie odbywać się będzie w oparciu o coroczną sprawozdawczość z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Jeleniej Góry. Program ma

charakter otwarty i będzie podlegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb i możliwości finansowych Miasta Jeleniej Góry.

6. Podsumowanie.

Program zakłada tworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia dzieci i ich rodzin. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie przede wszystkim zostaną tworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Tylko wówczas można zwiększyć jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności. Pomoc na rzecz rodzin, którą w ramach niniejszego Programu oferuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze będzie nakierowana w pierwszej kolejności na wykorzystywanie zasobów własnych rodziny, a wsparcie instytucjonalne będzie zapewnione w sytuacji, gdy rodzina będzie musiała zmierzyć się z problemami, których nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać.

Załącznik nr 2
do Uchwały nr 457.LIII.2018
Rady Miejskiej Jeleniej Góry
z dnia 26 czerwca 2018 r.

POWIATOWY PROGRAM
SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ
DLA MIASTA JELENIEJ GÓRY
NA LATA 2018–2020

JELENIA GÓRA 2018

Wstęp.

Podstawą opracowania Powiatowego programu systemu pieczy zastępczej, zwanego dalej Programem, jest ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Program zakłada perspektywę wieloletnią, skupioną na dążeniu do osiągnięcia standardów opieki nad dzieckiem określonych w przywołanej ustawie, a także określenie corocznych limitów rodzin zastępczych zawodowych dla Miasta Jelenia Góra. System pieczy zastępczej to zintegrowane działania osób i instytucji mających na celu zapewnienie właściwej opieki i wychowania dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej. Organizatorem działań na rzecz systemu pieczy zastępczej w Mieście Jelenia Góra, jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze.

Planowanie w sferze rozwoju pieczy zastępczej zakłada perspektywę wieloletnią, skupioną na dążeniu do realizacji określonego strategicznego celu działań. W opisywanym obszarze jest to przede wszystkim osiągnięcie standardów opieki nad dzieckiem określonych w przywołanej ustawie oraz podniesienie jakości tej opieki. Natomiast system pieczy zastępczej to zintegrowane działania osób i instytucji mających na celu zapewnienie właściwej opieki i wychowania dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej. Organizatorem działań na rzecz systemu pieczy zastępczej w Mieście Jelenia Góra jest Miejski Ośrodek Pomocy w Jeleniej Górze. Mając na uwadze, iż Jelenia Góra jest miastem na prawach powiatu, zarówno zadania gminy jak i zadania powiatu zostały uwzględnione przy opracowaniu niniejszego Programu.

Do głównych zadań własnych powiatu wynikających z zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych,
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia,
- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych,
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym,

- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia oraz specjalistycznego poradnictwa,
- 8) powoływanie centrów administracyjnych do placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- 9) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- 10) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich,
- 11) prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz osobach, pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka,
- 12) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka,
- 13) finansowanie:
 - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
 - c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;
- 14) sporządzanie sprawozdawczości,
- 15) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Celem głównym Programu jest wspieranie istniejącego systemu pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej. Szczególny nacisk położony zostanie na rozbudowę pieczy rodzinnej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą.

Zgodnie z założeniami ustawy, zabranie dziecka z rodziny naturalnej ma być ostatecznością, gdy jego dobro jest zagrożone. Działaniu temu winna towarzyszyć zasada zapewnienia dziecku optymalnych warunków rozwojowych, które najlepiej mogą zagwarantować rodzinne formy pieczy zastępczej. W zadaniu tym kładzie się szczególny nacisk na promocję, pozyskiwanie oraz szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze, a także zachęcenie mieszkańców Jeleniej Góry do podjęcia obowiązków związanych z opieką nad dziećmi w ramach rodzinnej pieczy zastępczej.

W przypadku instytucjonalnej pieczy zastępczej należy podejmować stosowne działania w celu doprowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych do odpowiednich standardów wymaganych ustawą. Ponadto Program kładzie nacisk na pomoc usamodzielniającym się wychowankom, która obejmuje wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej oraz różnego typu placówek opieki całodobowej. Działania obejmują realizację indywidualnych programów usamodzielniania oraz pracę edukacyjno-wychowawczą, wspierającą ich życiowe usamodzielnienie się i integrację ze środowiskiem.

Program uwzględnia również pomoc w powrocie dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej poprzez współpracę koordynatora pieczy zastępczej z asystentem rodziny i wspólne działania dążące do uregulowania sytuacji życiowej rodziny.

Przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyznaczają dwa zasadnicze obszary działania. W pierwszym, główny nacisk skierowany jest na utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku, a więc w rodzinie dziecka. W drugim, na zapewnienie prawidłowo funkcjonującego systemu pieczy zastępczej w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. W związku z tym ogromnego znaczenia nabierają aktualnie działania o charakterze profilaktycznym, pomagające rodzinie w prawidłowym funkcjonowaniu i wychowaniu dzieci, przeciwdziałające powstawaniu problemów lub pozwalające je rozwiązać we wczesnym okresie ich pojawiania się.

Podstawowym narzędziem działania na rzecz dziecka jest więc praca i współpraca z rodziną. Jest ona ważna w momencie przeżywania przez rodzinę pierwszych trudności i jest niezbędna wówczas, gdy w rodzinie ma miejsce poważny kryzys, zagrażający dobru dziecka. Należy położyć szczególny nacisk na profilaktykę oraz pracę z rodziną biologiczną, co jest zadaniem własnym gminy (zadania w tym zakresie będą realizowane zgodnie z Gminnym Programem Wsparcia Rodziny).

Przedstawiony Program służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu dotychczasowych działań, ustaleniu priorytetów po 3 latach trwania poprzedniego Programu, zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w Mieście Jelenia Góra oraz jest podstawą do pozyskiwania środków finansowych w ramach ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej konkursów ofert dotyczących realizacji rządowych programów w zakresie wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej.

Działania w zakresie rozwoju pieczy zastępczej, w tym działania zapisane w niniejszym Programie są podejmowane i realizowane w oparciu o następujące akty prawne:

- 1) Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.),
- 2) Konwencję Praw Dziecka,
- 3) ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2018 r. poz. 995, z późn. zm.),
- 4) ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 998, z późn. zm.),
- 5) ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1769, z późn. zm.),
- 6) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011 r. Nr 292, poz. 1720).

1. Formy pieczy zastępczej (rodzinna i instytucjonalna) oraz zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

1.1 Rodzinna piecza zastępcza.

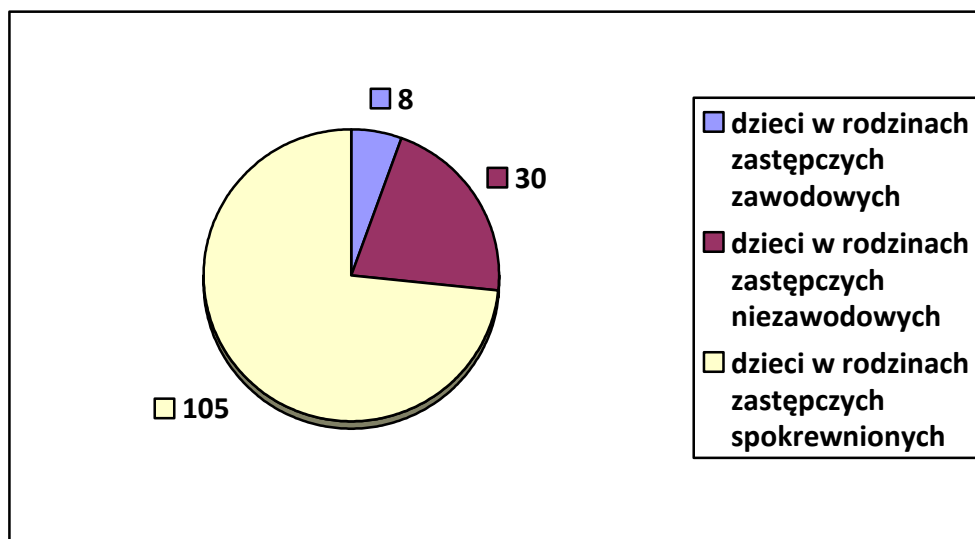
Zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) Rodzina zastępcza:
 - a) spokrewniona (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
 - b) niezawodowa (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
 - c) zawodowa w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna.
- 2) Rodzinny dom dziecka.

3) Rodziny pomocowe (sprawujące opiekę nad dzieckiem w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą np. w czasie urlopu).

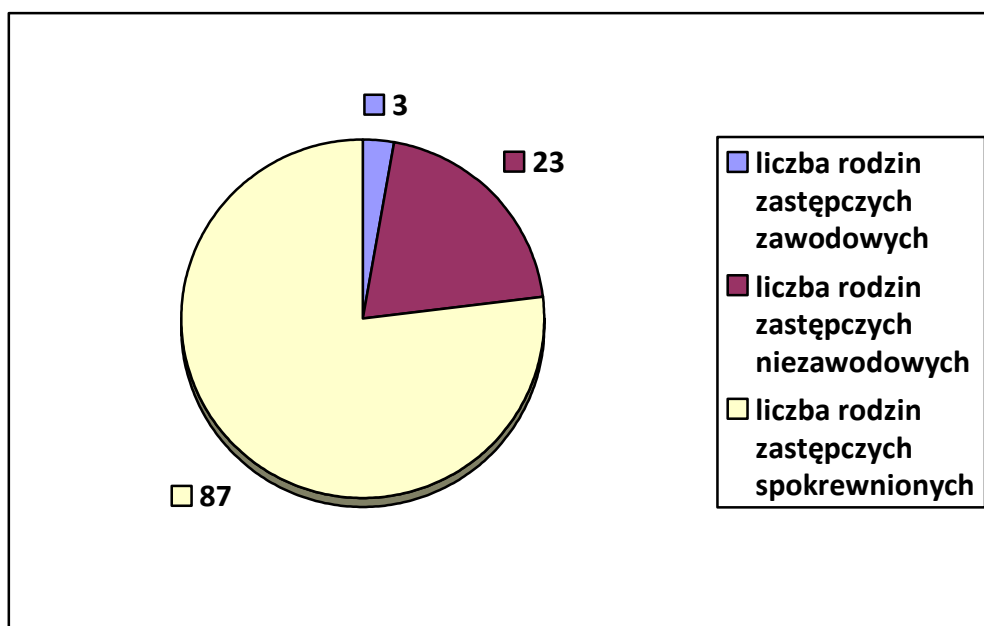
Rodzinne formy pieczy zastępczej stanowią formę wsparcia dla rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji. Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie, traktują je w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobistej, zapewniają kształcenie, rozwój uzdolnień i zainteresowań, dostęp do świadczeń zdrowotnych, zaspakajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne i religijne, a także zapewniają ochronę przed arbitralną i bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka oraz umożliwiają mu kontakt z rodzicami i innymi bliskimi osobami, chyba że z uwagi na dobro dziecka sąd postanowi inaczej. Dziecko umieszcza się w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny biologicznej. Zatem do czasu przezwyciężenia trudności, które stanowią przyczynę umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. W chwili obecnej w Mieście Jelenia Góra funkcjonuje 113 rodzin zastępczych, w których umieszczonych jest 143 dzieci.

Wykres nr 1. Liczba dzieci w poszczególnych typach rodzin zastępczych.

Jak wynika z powyższego wykresu największa liczba dzieci, bo aż 105 wychowuje się w rodzinach spokrewnionych, w rodzinach niezawodowych opiekę znalazło 30 dzieci, natomiast najmniejsza liczba, 8 dzieci umieszczonych jest w zawodowych rodzinach zastępczych.

Wykres nr 2. Liczba poszczególnych typów rodzin zastępczych.

Powyższy wykres przedstawia liczbę rodzin zastępczych funkcjonujących w naszym mieście. Znaczną większość stanowią rodziny zastępcze spokrewnione, których jest 87, w dalszej kolejności znajdują się rodziny zastępcze niezawodowe, których jest 23, natomiast najmniej jest rodzin zastępczych zawodowych, bo tylko 3. Należy w tym miejscu wskazać, iż w odniesieniu do danych zawartych w Programie wzrosła liczba rodzin zastępczych spokrewnionych, natomiast liczba rodzin niezawodowych i zawodowych pozostała na podobnym poziomie. Aktualnie w Jeleniej Górze jest o 2 rodziny niezawodowe mniej niż w uprzednio analizowanym okresie.

1.2 Organizator rodzinnej pieczy zastępczej.

Zarządzeniem Nr 0050.547.2011.VI Prezydenta Miasta Jeleniej Góry z dnia 15.12.2011 r. Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej wyznaczony został Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze. Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy w szczególności:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnieniu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,

- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 4) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,
- 5) zapewnienie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby,
- 6) zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych,
- 7) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy,
- 8) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi,
- 9) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- 10) zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego,
- 11) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej,
- 12) prowadzenie działalności diagnostyczno – konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno–pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą,
- 13) prowadzenie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analiz dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 14) zapewnienie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,
- 15) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy,

- 16) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- 17) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku, gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z przyczyn zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

1.3 Instytucjonalna piecza zastępcza.

W sytuacji wyczerpania możliwości udzielenia pomocy rodzinie biologicznej lub braku możliwości umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej jest kierowane do placówki opiekuńczo-wychowawczej. Opieka instytucjonalna nad dziećmi z Miasta Jelenia Góra zapewniona jest przez 8 funkcjonujących na terenie miasta placówkach opiekuńczo-wychowawczych tj.:

Dom dla Dzieci NADZIEJA Nr 1 oraz Dom Dla Dzieci NADZIEJA Nr 2 z siedzibą w Jeleniej Górze przy ul. Sobieskiego 80, prowadzone przez Karkonoskie Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie „Nadzieja”

Są to placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego dla dzieci z terenu Miasta Jelenia Góra. Do opieki całodobowej przyjmowane są dzieci na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze oraz skierowania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze. Od 1 stycznia 2015 r. w wyniku przekształceń w placówkach może być umieszczonych po 14 dzieci. Zadanie finansowane jest ze środków otrzymanych z Miasta Jelenia Góra. Placówki zapewniają optymalną opiekę, wychowanie oraz edukację zbliżone do warunków domowych, atrakcyjne formy wypoczynku i rozrywki. Oprócz zapewnienia opieki dzieciom, które na mocy postanowień Sądu zostały umieszczone w placówkach, prowadzona jest również praca z rodziną naturalną: wspomaganie rodziny, pedagogizacja rodziców, terapia, pomoc w załatwianiu spraw formalnych. Praca ta ukierunkowana jest na powrót dzieci do domu. W stosunku do rodzin, które nie prognozują pozytywnych zmian w swoim życiu, placówki występują z wnioskami o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Część rodziców dobrowolnie wyraża zgodę na przysposobienie swoich dzieci przez osoby nieznane. Placówki współpracują w tym zakresie ściśle z Ośrodkiem Adopcyjnym i sądami rejonowymi. Sprawują także opiekę nad dziećmi niepełnosprawnymi. Dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności mają zapewnioną specjalistyczną opiekę, tj. diagnostykę, rehabilitację, leczenie, a wychowankowie są zaopatrzeni w odpowiedni sprzęt stosownie do ich potrzeb i stopnia niepełnosprawności.

Dom dla Dzieci NADZIEJA Nr 3 oraz Dom Dla Dzieci NADZIEJA Nr 4 z siedzibą w Jeleniej Górze przy ul. Kraszewskiego 6 w Jeleniej Górze, prowadzone przez Karkonoskie Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie „Nadzieja”

Są placówkami opiekuńczo-wychowawczymi przeznaczonymi dla dzieci wymagających zapewnienia opieki, dlatego też jednym z głównych celów ich działalności jest organizacja opieki terapeutycznej, pomocy kryzysowej i działalności diagnostycznej. Dodatkowo placówki dokonują wielu zabiegów mających na celu prawidłowe funkcjonowanie wychowanków pod względem emocjonalnym, dydaktycznym, zdrowotnym. Do opieki całodobowej przyjmowane są dzieci na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze oraz skierowania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze.

Dom dla Dzieci NADZIEJA Nr 5 z siedzibą przy ul. Marysieńki Sobieskiej 3 w Jeleniej Górze, prowadzony przez Karkonoskie Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie „Nadzieja”

Od 27 kwietnia 2015 roku mieszka w nim 14 dzieci. W domu jest 6 pokoi mieszkalnych, salon z kuchnią, jadalnia, 6 łazienek, pokój rekreacyjny. Dzieci mieszkają w komfortowych warunkach dostosowanych do wieku i potrzeb. Podobnie jak pozostałe placówki zapewnia optymalną opiekę, wychowanie oraz edukację zbliżone do warunków domowych, atrakcyjne formy wypoczynku i rozrywki. Służą pomocą, wspierają rodziców i rodziny wychowanków. Jest to placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego dla dzieci z terenu Miasta Jelenia Góra. Podobnie jak w poprzednich placówkach prowadzonych przez Stowarzyszenie, do opieki całodobowej przyjmowane są dzieci na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze oraz skierowania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze

Centrum Opieki nad Dzieckiem „Dąbrówka” oraz funkcjonujące placówki; Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dąbrówka 1”, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dąbrówka 2”, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dąbrówka 3” z siedzibą przy ul. Podgórzyńskiej 6 w Jeleniej Górze.

Dnia 1 stycznia 2014 r. dostosowując się do obowiązujących standardów opieki Placówka Wielofunkcyjna została zlikwidowana, a na jej miejsce Uchwałą Rady Miejskiej Jeleniej Góry utworzono Centrum Opieki nad Dzieckiem „Dąbrówka” oraz Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą „Dąbrówka 1”, Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą Dąbrówka 2”, Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą „Dąbrówka 3”. Centrum jest jednostką budżetową

Miasta Jelenia Góra powołaną do obsługi ekonomiczno-administracyjnej i organizacyjnej placówek opiekuńczo-wychowawczych.

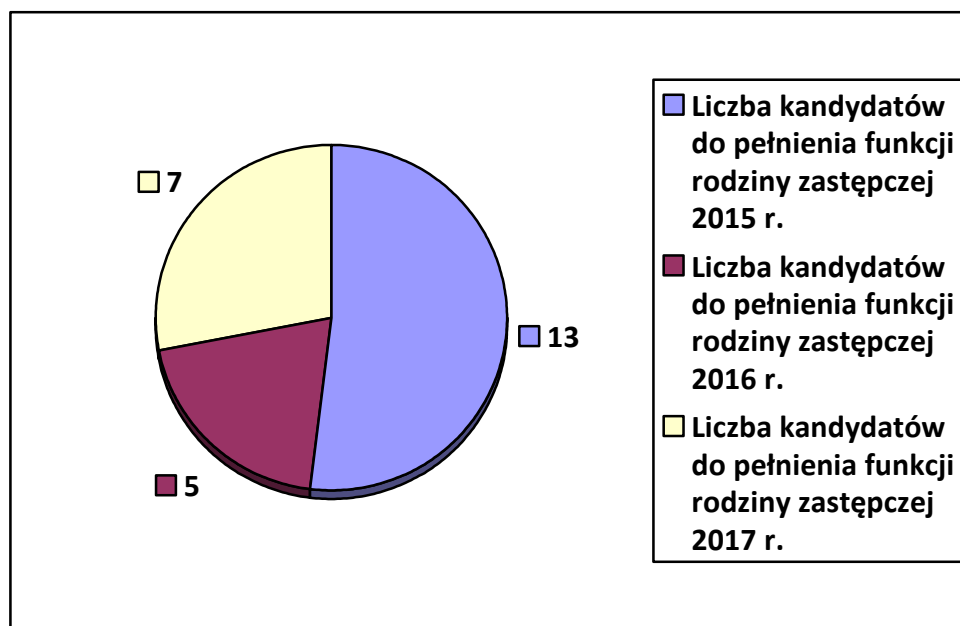
„Dąbrówka 1” i „Dąbrówka 2” są placówkami opiekuńczo-wychowawczymi typu socjalizacyjnego zapewniającymi całodobową opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej oraz zaspokajającymi niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, emocjonalne, społeczne, religijne. Zapewniają także dzieciom korzystanie z przysługujących, na podstawie odrębnych przepisów, świadczeń zdrowotnych i kształcenia. Placówki te podejmują również działania w celu jak najszybszego powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub znalezienia rodziny przysposabiającej bądź umieszczenia w rodzinnych formach opieki zastępczej.

„Dąbrówka 3” jest placówką opiekuńczo-wychowawczą typu socjalizacyjno-interwencyjnego, która zapewnia dodatkowo doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej.

W poszczególnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywać powinno zgodnie z regulaminem 14 wychowanków, co daje w sumie 42 miejsca. Pomimo reorganizacji i zmniejszenia liczby miejsc w placówkach, liczba dzieci, które z braku innych możliwości muszą zostać skierowane do placówki opiekuńczo-wychowawczej corocznie utrzymuje się na porównywalnym, szacunkowo wysokim poziomie.

Mając na uwadze, iż w funkcjonujących na terenie Miasta Jelenia Góra placówkach opiekuńczo-wychowawczych liczba dzieci przekracza statutową liczbę miejsc, a z roku na rok spada liczba osób pragnących podjąć się trudu rodzicielstwa zastępczego nasuwa się konkluzja, iż tak naprawdę nie da się zlikwidować instytucjonalnych form pieczy zastępczej. Określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej standardy pomimo dobrych chęci ustawodawcy, są nierealne i zakłamują rzeczywistość. W związku z powyższym należy rozwijać rodzinną pieczę zastępczą, która generuje znacznie niższe koszty utrzymania dzieci. Rodzina zastępcza ma możliwość stworzenia warunków opieki i wychowania najbardziej zbliżonych do rodziny naturalnej. Ponadto może stworzyć dziecku namiastkę prawdziwego domu rodzinnego oraz może poświęcić mu dużo więcej czasu i uwagi niż wychowawca w placówce.

Wykres nr 3. Liczba osób ubiegających się o pełnienie funkcji rodziny zastępczej (wydane opinie o predyspozycjach kandydatów) w latach 2015 – 2017.

Jak widać na powyższym wykresie liczba chętnych osób do pełnienia funkcji rodziny zastępczej jest niska i nie jest zadawalająca. Stąd konieczność intensywnej promocji rodzicielstwa zastępczego w mieście. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że rodzinne formy pieczy zastępczej są ważnym elementem w systemie opieki nad dzieckiem. W środowiskach tych, dzieci mają zapewnioną opiekę przez stałych opiekunów, którzy poprzez swoje działania w sposób naturalny uczą je pełnienia określonych, pozytywnych ról społecznych i wprowadzają w dorosłe życie. Rodzina piecza zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym wyjściem jest zapewnienie mu opieki w rodzinie zastępczej: spokrewnionej, niezawodowej, zawodowej lub w rodzinnym domu dziecka. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej, muszą posiadać świadomość czasowości opieki nad dzieckiem oraz brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

2. Rola koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i rodziny pomocowe.

2.1 Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej.

Zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej polegają na bezpośrednim kontakcie z rodzinami zastępczymi, monitorowaniu procesu adaptacji dziecka w rodzinie zastępczej, monitorowaniu rozwoju psychofizycznego dziecka. Szczegółowy zakres zadań

koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej określa art. 77 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zgodnie z którym do zadań koordynatora należy:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej,
- 2) przygotowanie we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka planu pomocy dziecku,
- 3) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu,
- 4) zapewnienie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej,
- 5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- 6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej,
- 7) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 1 pkt. 32 ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw, od dnia 1 stycznia 2015 r. liczba rodzin zastępczych, z którymi może pracować koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może przekroczyć 15. W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze zatrudnionych jest 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, którzy współpracują z 45 rodzinami zastępczymi. Rodziny te wystąpiły z wnioskiem o objęcie ich opieką i udzielenie pomocy w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej. Zatrudnienie takiej liczby koordynatorów częściowo pokrywa zapotrzebowanie w tym zakresie, ponieważ aby zapewnić pełną i cykliczną pracę z rodzinami zastępczymi, w MOPS Jelenia Góra należałoby zatrudnić oprócz tego jeszcze co najmniej 2 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

W dalszej perspektywie, brak wystarczającej ilości koordynatorów, może skutkować nieobjęciem rodziny zawodowej opieką, co w konsekwencji spowoduje negatywną oceną rodziny zastępczej i konieczność skierowania do Sądu wniosku o uchylenie postanowienia o umieszczeniu dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, a tym samym skierowanie dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej. Wskazać bowiem należy, iż rodziną zastępczą zostają ustanowieni najczęściej dziadkowie dzieci pozbawionych opieki rodziców, w Jeleniej Górze to 87 rodzin na łączną liczbę 113 wszystkich rodzin. Zazwyczaj są to osoby w podeszłym wieku, o niskim poziomie wykształcenia, posiadające niskie kompetencje wychowawcze, nie posiadające umiejętności rozwiązywania problemów psychologicznych i wychowawczych

z dziećmi, często borykające się z własnymi problemami zdrowotnymi i uzależnieniami. To wszystko powoduje, iż mimo deklarowanej troski i miłości do wnucząt, rodziny zastępcze nie radzą sobie z opieką nad powierzonymi im dziećmi i dlatego też konieczne jest udzielenie tym rodzinom wsparcia, zwłaszcza w sytuacjach, kiedy same o to występują i oczekują profesjonalnej pomocy. Stąd wśród celów do realizacji w 3 letnim okresie obowiązywania niniejszego programu wskazuje się konieczność zatrudnienia kolejnych **2 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej**, aby otoczyć rodziny zastępcze odpowiednim wsparciem.

2.2 Rodziny pomocowe.

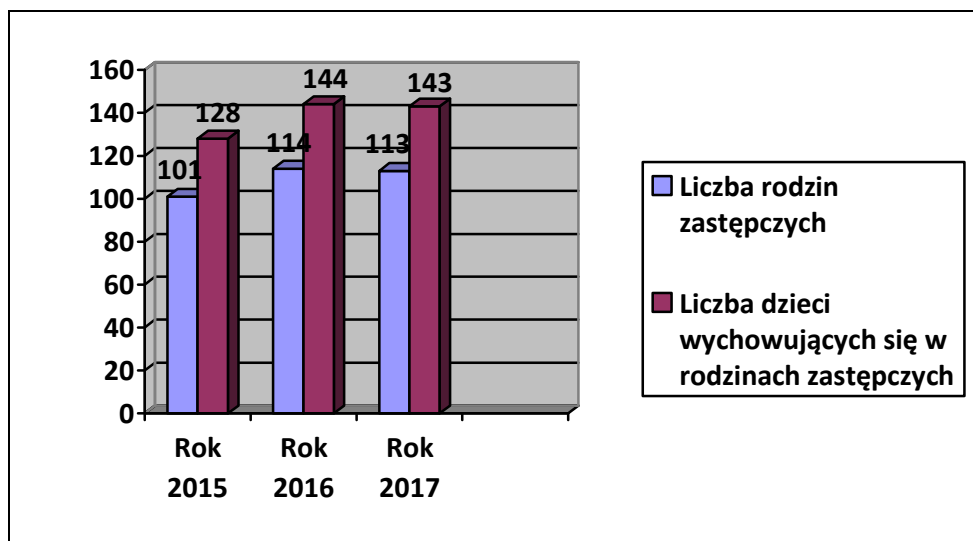
W przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka w związku z wypoczynkiem, udziałem w szkoleniach lub pobytem w szpitalu lub w nieprzewidzianych trudności lub zdarzeń losowych w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka piecza zastępcza nad dzieckiem może zostać powierzona rodzinie pomocowej. Rodziną pomocową może być rodzina zastępcza niezawodowa, rodzina zastępcza zawodowa lub prowadzący rodzinny dom dziecka, bądź małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim przeszkoleni do funkcji rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub rodziny przysposabiającej. Podstawą umieszczenia dziecka w rodzinie pomocowej jest umowa między Prezydentem Miasta Jeleniej Góry, a rodziną pomocową. Rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka, za czas sprawowania funkcji rodziny pomocowej otrzymuje świadczenie w wysokości nie niższej niż 20% wynagrodzenia otrzymywanego przez rodzinę zastępczą zawodową. Dotychczas zostały przeszkolone 3 osoby do pełnienia funkcji rodziny zastępczej pomocowej.

3. Piecza zastępcza w Mieście Jelenia Góra w latach 2015–2017.

3.1 Rodzina piecz zastępcza.

Dokonując analizy pieczy zastępczej zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej na terenie Miasta Jelenia Góra w poprzednim okresie trwania Programu, należy wskazać, iż w okresie od 01.01.2015 r. do dnia 31.12.2017 r. liczba rodzin zastępczych, głównie rodzin zastępczych spokrewnionych, sukcesywnie wzrastała. Brakuje natomiast osób chętnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Dlatego też w ramach Programu w zakresie rozwoju pieczy zastępczej ważne jest, aby zintensyfikować działania nakierowane na pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz na ich szkolenie.

Wykres nr 4 Liczba rodzin zastępczych i wychowujących się w nich dzieci w latach 2015–2017.

Jak wynika z powyższego wykresu, w roku 2015 na terenie Jeleniej Góry funkcjonowało 101 rodzin zastępczych, w których wychowywało się 128 dzieci, w roku 2016 na naszym terenie zauważalny był wzrost liczby rodzin zastępczych, było ich bowiem aż 114, a opiekę w nich znalazło 144 dzieci. Natomiast w roku 2017 wg stanu na dzień 31.12.2017 r. funkcjonowało 113 rodzin zastępczych, w których opiekę znalazło 143 dzieci.

3.2 Instytucjonalna piecza zastępcza.

Do zadań własnych powiatu należy prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych o charakterze rodzinnym, interwencyjnym lub specjalistyczno-terapeutycznym, które zgodnie z ww. ustawą zapewniają opiekę i wychowanie dzieciom powyżej 10 roku życia. Już wcześniej wymieniono i scharakteryzowano placówki funkcjonujące na terenie Miasta Jelenia Góra.

Całodobowy pobyt dziecka w placówce ma charakter przejściowy, do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej. Dlatego bardzo ważna jest praca z rodziną biologiczną dziecka, pracownika socjalnego placówki. W znacznej części praca ta dotyczy:

- 1) pomocy w wyjściu z ciężkiej sytuacji materialnej,
- 2) motywacji do utrwalania więzi z dzieckiem,
- 3) przygotowania rodziców na powrót dziecka do domu,
- 4) udzielania wskazówek jak utrzymać więzy rodzinne,

5) pomocy w budowaniu relacji między rodzeństwem.

Placówki umożliwiają bezpośredni kontakt dzieci z rodzinami biologicznym, zarówno w placówkach, jak poprzez urlopowanie do domów rodzinnych. Starają się angażować rodziny biologiczne do udziału w organizowanych uroczystościach. Działania te służą utrzymaniu więzi, ale również budowaniu prawidłowych relacji rodzicielskich i zmierzają do ewentualnego powrotu dzieci do środowisk rodzinnych.

Tabela nr 1 Ilość dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Liczba wydanych skierowań do placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2015–2017			
Nazwa placówki	Rok		
	2015	2016	2017
Centrum Opieki nad Dzieckiem „Dąbrówka”	19	13	14
Dom dla Dzieci Nadzieja Nr 1,2 i 5	32	13	12
Dom dla Dzieci Nadzieja Nr 3,4	5	5	1
Ogółem	56	31	27

Jak wynika z powyższej tabeli liczba kierowanych do placówek opiekuńczo-wychowawczych dzieci z roku na rok spada. Na pierwszy rzut oka mylące może być, iż liczba kierowanych dzieci była znacznie wyższa w roku 2015 niż w latach późniejszych. Nie wynika to jednak z faktu, iż zmalała liczba dzieci, a jedynie faktu, iż zgodnie z art. 95 ust. 1-2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego są umieszczane dzieci powyżej 10. roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Umieszczenie dziecka poniżej 10. roku życia w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce opiekuńczo-wychowawczej umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa.

Pomimo funkcjonującej na terenie Miasta Jelenia Góra rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, dzieci z naszego miasta przebywają także w rodzinach zastępczych i placówkach funkcjonujących na terenie innych powiatów (w rodzinach zastępczych 27 dzieci, a w placówkach opiekuńczo-wychowawczych 11 dzieci).

4. Udzielanie pomocy dla usamodzielnionych wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, w przypadku, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu:

- 1) przyznaje się pomoc na:
 - a) kontynuowanie nauki,
 - b) usamodzielnienie,
 - c) zagospodarowanie,
- 2) udziela się pomocy w uzyskaniu:
 - a) odpowiednich warunków mieszkaniowych,
 - b) zatrudnienia,
- 3) zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną.

Jednym z warunków otrzymania pomocy jest opracowanie przez osobę usamodzielnianą wraz z opiekunem usamodzielnienia co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności indywidualnego programu usamodzielnienia, który określa m.in. zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia oraz sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu zatrudnienia. Program zatwierdzany jest przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie. Opiekunem usamodzielnienia może być osoba tworząca rodzinę zastępczą, prowadząca rodzinny dom dziecka, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pracownik socjalny powiatowego centrum pomocy rodzinie, osoba będąca w placówce opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej wychowawcą lub psychologiem, lub inna osoba wskazana przez osobę usamodzielnianą i zaakceptowana przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie. Osoba usamodzielniana zobowiązana jest wskazać osobę, która podejmie się pełnienia funkcji

opiekuna usamodzielnienia oraz przedstawia pisemną zgodę tej osoby, co najmniej na rok przed osiągnięciem pełnoletności. Szczegółowe warunki udzielania pomocy osobom usamodzielnianym reguluje ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono liczbę wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzin zastępczych, którzy po opuszczeniu poszczególnych form pieczy zastępczej skorzystali w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze z pomocy na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie oraz pomocy na zagospodarowanie.

Tabela nr 2 Wychowankowie, którym udzielono pomocy i wsparcia po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Liczba pełnoletnich wychowanków opuszczających zastępcze formy opieki, którzy skorzystali z poszczególnych form pomocy w latach 2015–2017.						
Rodzaj przyznanego świadczenia	Rok					
	2015		2016		2017	
	placówki opiekuńczo-wychowawcze	rodziny zastępcze	placówki opiekuńczo-wychowawcze	rodziny zastępcze	placówki opiekuńczo-wychowawcze	rodziny zastępcze
-pomoc na kontynuowanie Nauki	11	38	10	36	7	24
-pomoc na usamodzielnienie	6	7	5	6	5	2
-pomoc rzeczowa na zagospodarowanie	4	16	2	6	4	1
Ogółem	21	61	17	48	16	27

Analizując zawarte w powyższej tabeli dane wskazać należy, że najchętniej wybieraną formą wsparcia wychowanków jest pomoc na kontynuowanie nauki. Należy zauważyć, że liczba osób zainteresowanych tą formą wsparcia ulega nieznacznemu obniżeniu. Wynikać, to może z faktu, że coraz częściej osoby pełnoletnie decydują się pozostać w rodzinie zastępczej do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia. Wybór ten spowodowany jest m. in. wyższym świadczeniem pieniężnym, które rodzina zastępcza otrzymuje na utrzymanie takiej osoby niż comiesięczna pomoc na kontynuowanie nauki, którą otrzymywałby wychowanek po opuszczeniu rodziny.

5. Harmonogram działań dotyczących systemu pieczy zastępczej w latach 2018–2020. Limity rodzin zastępczych zawodowych.

Zgodnie z art. 54 ust 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, z rodziną zastępczą niezawodową spełniającą warunki do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, posiadającą pozytywną opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, Prezydent Miasta Jelenia Góra może zawrzeć na wniosek tej rodziny, umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Idąc dalej należy zwrócić uwagę, iż w art. 56 niniejszej ustawy, ustawodawca wskazał, iż umowę taką zawiera się w ramach limitu rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, który to limit winien być określony w Programie. Dotychczas w Jeleniej Górze funkcjonowała 1 rodzina zastępcza zawodowa, a potrzeby są znacznie większe. W związku z powyższym, poniżej przedstawione zostały limity nowych rodzin zastępczych zawodowych, których utworzenie planuje się w latach 2018–2020, aby docelowo w 2020 roku na terenie Miasta Jelenia Góra funkcjonowało 5 rodzin zastępczych zawodowych.

Tabela nr 3 Limity rodzin zastępczych zawodowych na lata 2018–2020.

Zadanie do realizacji	Rok		
	2018	2019	2020
Zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych o kolejne rodziny	2	1	1

Jak już to wcześniej zasygnalizowano, celem głównym Programu jest rozbudowywanie i wspieranie istniejącego systemu pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej, ze szczególnym uwzględnieniem pieczy rodzinnej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą.

W harmonogramie działań na lata 2018–2020, przy realizacji Programu w części dotyczącej systemu pieczy zastępczej, założone zostały cele szczegółowe:

- 1) promowanie i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej,
- 2) wsparcie już istniejących form pieczy zastępczej na terenie Miasta Jeleniej Góry,
- 3) wsparcie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej,
- 4) praca z rodziną biologiczną oraz zwiększenie szans dzieci ukierunkowane na ich powrót do środowiska rodzinnego,

5) kontynuacja i poszerzenie świadczonych usług w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Realizatorem działań na rzecz Programu w przeważającej mierze będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze będący Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej dla Miasta Jeleniej Góry.

HARMONOGRAM DZIAŁAŃ W RAMACH SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2018–2020

Cel główny Programu to rozbudowywanie i wspieranie istniejącego systemu pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej, ze szczególnym uwzględnieniem pieczy rodzinnej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającą pieczę zastępczą.

Lp.	Cele szczegółowe	Podejmowane działania	Termin realizacji	Realizator
1.	Promowanie i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej	1.1. Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego poprzez: a) publikowanie artykułów w lokalnych mediach, dystrybucja ulotek i plakatów, b) organizowanie Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, c) współpraca z instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego.	2018-2020	MOPS DOR (certyfikowani trenerzy, psycholog, pracownik socjalny, pedagog)
		1.2. Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej i zawodowej rodziny zastępczej a) prowadzenie procesu diagnostyczno-konsultacyjnego kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. b) szkolenia kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.		
		1.3. Tworzenie rodzin zawodowych zgodnie z wyznaczonym limitem na lata 2018-2020.		
2.	Wsparcie już	2.1 Objęcie rodzin zastępczych opieką koordynatora rodzinnej	2018 – 2020 (w roku 2018	MOPS

istniejących form pieczy zastępczej na terenie Miasta Jeleniej Góry.	pieczy zastępczej i innych specjalistów w zakresie pracy z dzieckiem i rodziną.	zatrudnienie 1 koordynatora, w roku 2019 – zatrudnienie 1 koordynatora)	
	2.2. Umożliwienie rodzinom zastępczym bezpłatnego korzystania ze wsparcia specjalistycznego – psycholog, pedagog, prawnik.	2018-2020	UM Jelenia Góra (w zakresie przyznania środków na zwiększenie zatrudnienia) MOPS
	2.3 Poradnictwo i wsparcie psychologiczno-pedagogiczne osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą.	2018-2020	Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jeleniej Górze
	2.4 Diagnoza psychologiczna, pedagogiczna i logopedyczna dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.		
	2.5 Poradnictwo i terapia dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.		
	2.6 Współpraca z ośrodkami pomocy społecznej, sądem rodzinnym, organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.	2018-2020	MOPS, DIKPPiU inne OPS-y, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Sąd Rejonowy
	2.7 Organizowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje istniejących rodzin zastępczych, zgodnie z ich potrzebami.	2018-2020	MOPS (certyfikowani trenerzy)
	2.8 Umożliwienie wymiany doświadczeń i integracji poprzez organizowanie grup wsparcia i spotkań integracyjnych.	2018 - 2020	MOPS
	2.9 Umożliwienie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej, pracownikom socjalnym współpracującym z rodzinami zastępczymi udziału w szkoleniach doskonalących oraz systematyczne	2018-2020	UM Jelenia Góra, MOPS

		poddawanie się superwizji.		
3.	Wsparcie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.	3.1. Przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz pomocy na rzeczowe zagospodarowanie.	2018-2020	UM Jelenia Góra, MOPS
		3.2 Umożliwienie korzystania ze specjalistycznego poradnictwa.	2018-2020	MOPS
		3.3 Pomoc osobom usamodzielnianym w pozyskaniu mieszkania z zasobów gminy;	2018-2020	UM Jelenia Góra - WGM
		3.4. Pomoc przy opracowywaniu przez wychowanków rodzin zastępczych indywidualnych programów usamodzielnienia.	2018-2020	MOPS (pracownik socjalny, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej)
		3.5. Umożliwienie osobom usamodzielnianym podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz kompetencji i umiejętności społecznych dzięki uczestnictwu w projektach organizowanych przez MOPS, a współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.	2018-2020	PUP, MOPS (w ramach środków pozyskanych z Funduszy Unijnych)
4.	Praca z rodziną biologiczną oraz zwiększenie szans dzieci ukierunkowane na ich powrót do środowiska rodzinnego.	4.1 Współpraca asystentów z rodziną biologiczną dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.	2018-2020	MOPS (asystent rodziny, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej), DIKPPiU
		4.2 Umożliwianie i pomoc w kontaktach dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi (o ile sąd nie zdecyduje inaczej).		

		4.3 Umożliwienie rodzicom biologicznym stosującym przemoc udziału w programie korekcyjno–edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie.		
		4.4 Umożliwienie rodzicom biologicznym skorzystania z poradnictwa psychologicznego i prawnego.		
5.	Kontynuacja i poszerzenie świadczonych usług w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej.	5.1 Poszerzenie współpracy z instytucjami, organizacjami oraz praca z rodzicami biologicznymi w celu zminimalizowania liczby dzieci poniżej 10 r.ż. umieszczanych i przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Jeleniej Góry	2018-2020	MOPS (poszukiwanie rodzin zastępczych dla dzieci poniżej 10 r.ż., udział koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w opracowaniu planu pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej, ścisła współpraca asystenta rodziny pracującego z rodziną biologiczną z koordynatorem pracującym z rodziną zastępczą) Karkonoskie Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie „Nadzieja”, Centrum Opieki nad Dzieckiem “Dąbrówka”
		5.2 Współpraca asystenta rodziny z rodzinami biologicznymi celem powrotu dzieci pod opiekę rodziców biologicznych		

6. Zakładane rezultaty Programu, zagrożenia dla realizacji działań w nim zawartych, źródła finansowania oraz sposób monitorowania i sprawozdawczość z realizacji Programu.

Zakładane rezultaty realizacji Programu:

- 1) wzrost liczby zdiagnozowanych i przeszkolonych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,

- 2) wymierne wsparcie istniejących rodzin zastępczych,
- 3) zwiększenie świadomości społeczności lokalnej odnośnie wartości rodziny poprzez podejmowanie działań profilaktycznych i promujących wartości rodzinne,
- 4) postrzeganie rodzin zastępczych jako wspierających system pomocy społecznej,
- 5) wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych,
- 6) zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- 7) wzmocnienie systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych bezradnością opiekuńczo-wychowawczą oraz rodzin dysfunkcyjnych,
- 8) kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych opuszczających zastępcze formy opieki,
- 9) wzrost liczby dzieci powracających do rodzin naturalnych.

Zagrożenia dla realizacji działań ujętych w Programie:

- 1) niewystarczająca liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych,
- 2) niewystarczająca ilość środków finansowych przeznaczonych na rozwój pieczy zastępczej,
- 3) brak współpracy rodziców biologicznych w zakresie działań ukierunkowanych na powrót dziecka do rodziny,
- 4) brak współpracy usamodzielniających się wychowanków zastępczych form opieki w procesie usamodzielnienia,
- 5) brak mieszkań chronionych dla usamodzielniających się wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej i priorytetowego traktowania ich przez Powiatowy Urząd Pracy w zakresie znalezienia zatrudnienia.

Źródła finansowania -działania zawarte w niniejszym Programie będą finansowane ze środków Miasta Jelenia Góra oraz ze środków pozabudżetowych pozyskiwanych z innych źródeł, m.in. z Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej.

Sposób monitorowania programu i sprawozdawczość

Koordynatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze, który jest jednocześnie Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w Mieście Jelenia Góra. Monitorowanie Programu odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonywania zadań oraz analizy zbieranych informacji, na temat. realizacji działań ujętych w Programie. Informacje te będą przedkładane Prezydentowi Miasta Jelenia Góra w corocznym sprawozdaniu, a za pośrednictwem Prezydenta, Radzie Miejskiej Jeleniej Góry.

Program ma charakter otwarty i będzie podlegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb i możliwości finansowych miasta w zakresie rozwoju pieczy zastępczej.

7. Podsumowanie.

Przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyznaczają dwa zasadnicze obszary działania. W pierwszym z nich, kładzie się nacisk na utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku, natomiast w drugim, na zapewnienie sprawnie funkcjonującego systemu pieczy zastępczej w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Reasumując zakłada się stworzenie optymalnych warunków dla poprawy życia dzieci i rodzin w obu wskazanych obszarach. Wszelkie działania o charakterze profilaktycznym, pomocowym i wspierającym zmierzać będą do samodzielnego rozwiązywania przez rodzinę własnych, różnorodnych problemów. Natomiast wsparcie ze strony instytucji stanowić winno jedynie uzupełnienie działań opiekuńczo-wychowawczych dla tych rodzin, które nie są w stanie samodzielnie pokonać trudnych sytuacji życiowych.